

VIA IURIS

Magazin ISSN:

1909-5759

iuris@libertadores.edu.co

Los Libertadores Egyetemi Alapítvány

Kolumbia

Monzón, José María

La filosofía del poder constituyente originario en el neoconstitucionalismo latinoamericano

Revista VIA IURIS, núm. 15, July-December, 2013, pp. 65-85.

Fundación Universitaria Los Libertadores

Bogotá, Kolumbia

Elérhető a következő címen:

<http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=273931062005>

folyóirat oldala a redalyc.org oldalon található.

► A cikk idézésének

► módja Teljes

cikkszám

► További információ a cikkről A

atin-Amerika, a

Az eredeti alkotmányozó hatalom filozófiája a latin- amerikai neokonstitucionalizmusban

Beérkezés dátuma: 08 február 2013

Ellenőrzés dátuma: 2013. március 27:

2013. május 15.

Az eredeti alkotmányozó hatalom filozófiája a latin- amerikai neokonstitucionalizmu sban*.

José María Monzón **

José María Monzón **

José María Monzón **

José María Monzón **

José María Monzón **

José María Monzón

ABSZTRAKT

E tanulmány fő célja, hogy rávilágítson a reformációból eredő forradalmi demokrata demokrácia és a latin-amerikai neokonstitucionalizmus közötti lehetséges kapcsolatra. Fő célkitűzései a következők: a) a reformáció vizsgálata a reformáció és a francia forradalom közötti kapcsolat megállapítása érdekében b) a szélsőbaloldali eszmeiség jelentőségének elemzése a francia forradalomban, és c) értékelje a latin-amerikai neokonstitucionalizmus és a reformációban és a francia forradalomban gyökerező forradalmi demokrácia közös alapjait. A módszertan feltáró jellegű, és elsődleges és másodlagos dokumentumforrásokra irányul. Az eredmények inkább a latin-amerikai neokonstitucionalizmus ideo- logikai és teológiai alapjait mutatják.

ÖSSZEFOGLALÓ

E tanulmány fő célja, hogy rávilágítson a vallási reformációból eredő forradalmi demokrácia és a latin-amerikai neokonstitucionalizmus közötti lehetséges kapcsolatra. Fő célkitűzései a következők: a) a vallási reformáció vizsgálata a reformáció és a francia forradalom közötti kapcsolat megállapítása érdekében; b) a szélsőbaloldali ideológia jelentőségének elemzése a francia forradalomban; és c) a latin-amerikai neokonstitucionalizmus és a forradalmi demokrácia közös alapjainak értékelése, amelyek mind a reformációban, mind a francia forradalomban gyökereznek. A módszertan kizsákmányoló jellegű, és elsődleges és másodlagos dokumentumforrásokra támaszkodik. A következtetések célja a latin-amerikai neokonstitucionalizmus ideológiai és teológiai alapjainak bemutatása.

* Ez a tanulmány a kutatási projekt része: La fi- losofía del colonialismo legal, amely a Buenos Aires-i Egyetem Jogi Karának - UBA (Argentína) "Ambrosio L. Gioja" jogi és társadalmi kutatóintézetében

Kulcsszavak

Francia forradalom, Robespierre, törvényhozói felsőbbrendűség, forradalmi demokrácia, latin-amerikai neokonstitucionalizmus, jog és irodalom.

Kulcsszavak

Francia forradalom, Robespierre, törvényhozói felsőbbrendűség, forradalmi demokrácia, latin-amerikai neokonstitucionalizmus,

(Instituto de Investigaciones Jurídicas y Sociales) zajlik.

** Jogász, Jog- és Államtudományi Kar, UCA. Jogi doktorátus, Graduate School, John John Egyetem, Argentína.

F. Kennedy. Az általános jogelmélet és jogfilozófia professzora és

Állandó kutató az Instituto de Investigaciones Jurídicas y Sociales "Ambrosio L. Gioja", Facultad de Derecho, Universidad de Buenos Aires (Argentína). Kapcsolattartó e-mail: mon-

zonjm@derecho.uba.ar

66

ISSN

1490-5739 az 15. szám július-december 2013 * pp. 63 - 83

MAGAZI

N

VIA IURIS

A filosofia do poder constituente originário no neonstitucionalismo latino-americano

Az eredeti alkotmányozó hatalom filozófiája a latin- amerikai neokonstitucionalizmusban

José María Monzón

ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmány fő célja, hogy rávilágítson a vallási reformból eredő demokrácia és a latin-amerikai neokonstitucionalizmus közötti lehetséges kapcsolatra. Fő célkitűzései a következők: a) a vallási reform áttekintése a vallási reform és a francia forradalom közötti kapcsolat megállapítása érdekében; b) a szélsőbaloldali ideológia jelentőségének elemzése a francia forradalomban, és c) a latin-amerikai neokonstitucionalizmus és a forradalmi demokrácia közös alapjainak értékelése, amelyek mind a reformációban, mind a francia forradalomban gyökereznek. A módszertan feltáró jellegű, és célja az elsődleges és másodlagos dokumentumforrások. Az eredmények inkább a latin-amerikai neokonstitucionalizmus ideológiai és elméleti alapjait mutatják.

ÖSSZEFOGLALÓ

E tanulmány fő célja, hogy rávilágítson a vallási reformációból eredő forradalmi demokrácia és a latin-amerikai neokonstitucionalizmus közötti lehetséges kapcsolatra. Fő célkitűzései a következők: a) a vallási reformáció vizsgálata a reformáció és a francia forradalom közötti kapcsolat megállapítása érdekében; b) a szélsőbaloldali ideológia jelentőségének elemzése a francia forradalomban; és c) a latin-amerikai neokonstitucionalizmus és a forradalmi demokrácia közös alapjainak értékelése, amelyek mind a reformációban, mind a francia forradalomban gyökereznek. A módszertan kizsákmányoló jellegű, és elsődleges és másodlagos dokumentumforrásokat használ. A következtetések célja a latin-amerikai neokonstitucionalizmus ideológiai és teológiai alapjainak bemutatása.

Palavras-chave

Revolução Francesa, Robespierre, hegemonia legislativa, democracia revolucionária, neonstitucionalismo latino-americano, direito e literatura.

Kulcsszavak

Francia forradalom, Robespierre, törvényhozói felsőbbrendűség, forradalmi demokrácia, latin-amerikai neokonstitucionalizmus, jog és irodalom.

BEVEZETÉS

Az epigráfban, amelyet Stefanoni Álvaro García Linera, Bolívia jelenlegi alelnöke *La potencia plebeya (A plebejus hatalom)* című antológiájának bevezetőjében helyez el, idéz egy mondatot tőle, amelyben azt mondja: "A francia forradalom egyik utolsó jakobinusának látom magam, és Evo-t Robespierrenek látom" (García Linera, 2009, 9. o.). Sem a García Linera által idézett tény, sem a szereplő nem tekinthető véletlennek. A jakobinizmus és Robespierre igazolása magában foglalja a modern alkotmányosság fejlődésének tanulmányozásában lemaradtak kedvező megítélését, akiket szintén negatívan ítélik meg, ami nem alaptalan. Mindenesetre az, hogy valaki, aki aktívan részt vesz a jelenlegi bolíviai kormányban, megemlíti, hogy nemcsak a francia forradalom demokratikus-forradalmi aspektusainak felülvizsgálatára van szükség, hanem arra is, hogy sürgősen meg kell menteni Robespierre művét, hogy megértsük, miért idézte fel García Linera. A forradalom egyik vitatott pontja ugyanis a törvényhozói szupremácia alapja és gyakorlása, amely a népszuverenitás megalapozása szempontjából különösen érdekes kérdés, és amely az elmúlt évtizedben a bolíviai, ecuadori és venezuelai alkotmányozó folyamatok révén újból jelentőségre tett szert a latin-amerikai jogi gondolkodásban. Ehhez érdemes megvizsgálni az 1793-as évet.

Ebben az évben két fontos eseményre került sor. Egyrészt ott volt az 1793-as alkotmány, a korszak első három alkotmánya közül a második, amelyben Condorcet is részt vett; egyes történészek, például Godechot (1995) véleménye szerint a legdemokratikusabb, de egyben a legnehezebben alkalmazható is, olyannyira, hogy valójában soha nem is ültették át a gyakorlatba, ami nem von le az érdemeiből, hogy számos későbbi alkotmány számára iránymutató volt, bár a tervezők nem így gondolták (Godechot, 1995). Másrészt ott voltak a Hegyi és a Girondinok tagjai közötti küzdelmek, Robespierre súlya, valamint az amerikai alkotmányos típus mintául vételének gondolata, hogy - bizonyos értelemben - az angol alkotmányos típussal szemben az angol alkotmányos típussal szemben, hiszen Anglia volt a franciaellenes szövetség mozgatórugója (Godechot, 1995).

Ami azonban fontos, hogy ez az alkotmányhatározottan jelzi az Ancien Régime és az új rendszer közötti törést. Ugyanis míg az 1792. szeptember 21-22-i rendelet, amely megelőzi az alkotmány szövegét, kimondja, hogy a nemzeti konvent

Míg az 1791-es alkotmány egyöntetűen kimondta, hogy Franciaországban eltörölték a királyi hatalmat, addig az 1791-es alkotmány csupán azt mondta ki, hogy eltöröltek minden olyan intézményt, amely sérti a szabadságot és a jogegyenlőséget (Godechot, 1995); míg az 1793-as alkotmány az elsődleges gyűléseket hangsúlyozta, csökkentette a végrehajtó hatalmat, és harmadik helyre helyezte az igazságszolgáltatást, amihez érdemes megjegyezni a cikkek sorrendjét és a törvényhozó testületnek szentelt cikkelyeket. Kimondja, hogy "a szuverenitás a népé; egy, oszthatatlan, elidegeníthetetlen és elidegeníthetetlen" (az 1793-as alkotmány 25. cikke, vagy az I. év). Ezért "minden olyan személyt, aki bitorolja a szuverenitást, a szabad embereknek azonnal meg kell ölniük" (27. cikk). És mindenekelőtt "a népnek joga van felülvizsgálni, megreformálni és megváltoztatni az alkotmányát. Egy nemzedék nem veheti alá a jövő nemzedékeit a törvényeinek" (28. cikk).

Ezért úgy tekintik, hogy ez az alkotmány tartalmazza a legforradalmibb jogi normákat az egymást követő francia alkotmányokhoz és az ezeket a modelleket követő alkotmányokhoz képest. Például a 33. cikk kimondja, hogy az elnyomással szembeni ellenállás az emberi jogok következménye, a 35. cikk pedig kimondja, hogy amikor a kormány megsérti a nép jogait, a népért és a nép minden részéért a felkelés a legszentebb jog és a legszükségesebb kötelesség (a fordítás a miénk), amely szöveg hasonló az 1948-as Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatához és az ecuadori alkotmány 416.8. cikkéhez. A népek joga az ellenálláshoz és az elnyomás minden formája alóli felszabaduláshoz.

Következésképpen, ha figyelembe vesszük ezeket a megjegyzéseket, megérthetjük, amit García Linera mondott, mert arra figyelmeztet, hogy az alkotmányos vita tengelye nem annyira az alkotmányos szöveg és annak értelmezése, hanem inkább az egész alkotmányjog és a jogrendszer kulcsfogalma, ami az eredeti alkotmányozó hatalom fogalma, egy olyan fogalom, amely a törvényhozói szupremácia problémáját tárja fel, ami problémaként merül fel a közelmúltban Bolíviában, Ecuadorban és Venezuelában zajló alkotmányozási folyamatokban, amelyek iránya összhangban van azzal, amit Robespierre mondott: "... egy olyan állam, amelyben a szuverén nép szuverén.....egy olyan állam, amelyben a szuverén nép, saját munkáját képező törvények által vezérelve, magától teszi mindazt, amit megtehet, és küldöttek útján mindazt, amit nem tud egyedül megtenni" (Bouloiseau, 1961, 51. o.). 51). Mert ahogyan a

* Az eredeti alkotmányozó hatalom filozófiája a latin-amerikai neokonstitucionalizmusban

A szuverenitás fogalma a 18. századi filozófiára emlékeztet, amelyben különböző elemek, keresztény, pogány, deista, ateista, katolikus és protestáns, találkoznak (Doumergue, 1983).

MÓDSZEREK

Az alkalmazott módszertan feltáró jellegű. A politikai-jogi szakirodalomban gyakran használt fogalmak kritikai elemzését igyekeztünk elvégezni történeti és irodalmi szempontból, annak érdekében, hogy

-A cél nem csupán a történelmi folyamatok leírása, hanem azok magyarázata is olyan dokumentumok alapján, amelyek értelmezése attól függően változik, hogy ki vizsgálja őket. Ez nem változtat azon a tényen, hogy bizonyos ténymegállapításokat lehet tenni - és teszünk is ebben a munkában -, amelyek, ismétlem, különböző értelmezésekre adnak lehetőséget, mivel a dokumentumok kiválasztásának szempontjaitól, valamint az azokat megfogalmazó személy ideológiai álláspontjától függenek.

EREDMÉNYEK ÉS VITA

Megjegyzések a jogalkotói elsőbbségről

Napjainkban az alkotmányos viták gyakran az elnök háborús jogköre, a végrehajtó hatalom jogalkotási hatásköre vagy az elnöki ciklusok hossza körül forognak. Mindezek első pillantásra alkotmányos kérdések. Ha azonban mélyebben belemerülünk, akkor a törvényhozói elsőbbség, egy olyan fogalom, amelyben a hatalom, a jog és a teológia fogalmai összefonódnak, központi kérdésként merül fel. Miért? Az alkotmányos rendszer tágabb értelemben megmutatja, hogy egy társadalomban milyen hatalmi viszonyok alakulnak ki, ki éli azokat, ki dönti el - hobbesi értelemben -, hogy mi az igazságos és mi az igazságtalan, mi a törvényes és mi a törvénytelen, mi a helyes és mi a helytelen, mi a helyes és mi a helytelen; Egy olyan vita, amelynek genealógiája visszavezet a reformációval együtt kialakult teológiai vitákhoz, különösen az isteni szuverenitás és a társadalom rendezésére szolgáló világi hatalom közötti feszültséghez, amely egy diszjunkcióban oldódik fel: vagy Istent fogadjuk el legfőbb törvényhozónak, és a világi hatalomnak csak diszjunkciója van, vagy Istent fogadjuk el legfőbb törvényhozónak, és a világi hatalomnak csak delegált hatalma van annak meghatározására, hogy mi az igazságos és mi az igazságtalan, mi a törvényes és mi a törvénytelen, mi a helyes és mi a helytelen - ez a megoldás első látásra összeegyeztethetetlen a népszuverenitás elvével, vagy éppen ellenkezőleg, a

csak a világi hatóság kezében lévő törvényhozói fennhatóságot ismeri el, legyen az egyén vagy egyének csoportja.

Ezen a ponton több alkotmány is azt az utat választotta, hogy a bibliai szöveg megkülönböztetését követve két cselekvési szférát különböztet meg, hogy Istennek és a császárnak megadja azt, ami mindkettőjüknek jár. A probléma azonban továbbra is fennáll, mert Szent Pál megjegyzi, hogy minden hatalom Istentől származik. Hermeneutikájában Aquinói Szent Tamás, de Kálvin és Luther is belép ebbe a hermeneutikába. Aquinói Tamás szerint a polgári hatalom tekintélye Istentől közvetítő módon jut el a polgári hatalomhoz. Kálvin számára ez az elv nem kizárólag a nép által választott kormányra vonatkozik, bár ez lenne az ideális, ezért a népnek - egyidejűleg - engedelmisséget és ellenállást hirdet, ahogyan az helyénvaló. Az előbbi a szabály - ha úgy tetszik -, az utóbbi pedig a jogorvoslat a ~~zark~~ által rosszul gyakorolt hatalommal szemben, és azt az alkotmányos hatóságoknak kell gyakorolniuk (Doumergue, 1983). Továbbá a lutheri tézis szerint a szabadság abban áll, hogy nem vagyunk alávetve semminek és senkinek, és az emberről mint tiszta szabadságról alkotott, önmagát megalapozó és meghatározó felfogás jön létre (Mateo Seco, 1978). Ezért az 1793-as francia alkotmány 35. cikke kimondja, hogy amikor a kormány megsérti a nép jogait, a nép és annak minden része számára a felkelés a legszentebb jog és a legszükségesebb kötelesség.

Ezért érthető, hogy a reformáció egyik alappillére az Istentől eltérő minden tekintély elutasítása, amely gondolat avallási intézmények elutasításával együtt a világi intézményekre is kiterjed, és a szerveződés és cselekvés vallásos-demokratikus perspektíváit eredményezi, ahol a kontraktualizmus azért kap erőt, mert a választott nép és Isten közötti szövetségi viszonyt reprodukálja, és olyan egyenlők közötti kapcsolatot határoz meg, amely a társadalmi életben a szerveződés és cselekvés demokratikus felfogását alapozza meg (Cave, 1988; Parrington, 1941).

Ha a francia forradalom témájánál maradunk, Doumergue (1983) két tézis lehetséges: az egyik szerint a francia forradalom egy szekuláris fejlődés eredménye, amelynek Rousseau volt az egyik prófétája; a másik szerint pedig az 1789-es Nyilatkozatot a Bills of Rights ~~indá~~ ezeket pedig az amerikai kálvinizmus, az utóbbit pedig az európai kálvinizmus, "a szövetség vagy föderalizmus (azaz a szövetség vagy a föderalizmus) teológiája".

a szövetség) kulcsot ad az amerikai alkotmányosság megértéséhez" (Rey Martínez, 2003, 28. o.). Nem lehet tehát, hogy az alkotmányos modellek kidolgozása során a keresztény teológia különböző áramlataiban a keresztény teológia keretét használják.

Az alkotmányos rend alapjait és szerkezetét ezért leginkább teológiai háttérnek fényében lehet megérteni. Ahogy a teológusok és jogászok gondolkodása, bármilyen formában is nyilvánult meg, a világ teológiai-politikai tapasztalatának horizontján mozgott, a francia forradalom óta kialakult az államról mint önálló entitásról alkotott elképzelés, amelyben a vallás a magánszférára korlátozódott (Lefort, 1988), amely álláspont a reformáció és az implicit keresztény teológiai keret fényében érthető, amelyben a felvilágosodás filozófusai és a francia forradalmárok dolgoztak, még a legradikálisabbak is, mint például Babeuf, aki a *Plebejusok kiáltványában* a zsidóknak az egyiptomi iga alóli felszabadítására, a szabadság Istenére apellál, akit Mózeshez intézett, és a természetnek mint legfőbb Istennek a trónra emelésére, amely utalás Mózesre már jelen volt abban, hogy Kálvin a hatalommal szembeni ellenállás esetén a *gondviselés felszabadítójaként* utalt rá (Doumergue, 1983).

Ezen okokból kifolyólag az alkotmányok elemzése nem érthető meg, ha eredendően liberális kategóriákból indulunk ki. Viciano Pastor és Martínez Dalmau (2011) esetében:

Ennek a megközelítésnek természetesen megvannak a maga előnyei. Az elméleti modellek felállítása és a gyakorlati esetek tanulmányozása ugyanazon fogalmak körül erősíti egy olyan tudományos keret létrehozását, amely kutatási, kifejtési és különösen érvelési biztonságot nyújt (...) Végeredményben az alkotmányjog nem más, mint az a jogi tevékenység, amely a (konstituált) hatalom, vagyis a kormányzat korlátozásának és legitimitációjának történelmi modelljét követte (309. o.).

Ebben az összefüggésben a jogászok szerepe az alkotmányjog egy olyan elméleti és korlátozott modelljének igazolására korlátozódik, amelyben a statikus szemlélet dominál, és amely túlságosan is az alkotmányos hatalomra összpontosít. Ezért bizonyos alkalmakkor, amikor olyan esemény történik, amely átalakítja ezt a struktúrát, legyen az az adózás kérdése, mint a dicsőséges forradalom vagy az amerikai forradalom idején, vagy az uralkodó elit meggyengülése, akkor újra megjelenik az alkotmány igazolásának problémája.

Az eretika kérdésre adott válasza a törvényhozói felsőbbség szekularizált teológiai alapjára utal, mert aki ezt birtokolja, az határozza meg azt a kérdést, hogy ki a végső törvényhozó hatalom - Isten, király, nemzet vagy állam.

Azt sem szabad elfelejteni, hogy a modern alkotmányok a forradalmi demokrácia szülöttei. Treumann számára ez az irodalom a kiindulópontja a XVI. század egész forradalmi irodalmának (Doumergue, 1983). Sikere egy alkotmányos rendszer végét és egy másik kezdetét jelenti. A francia forradalom megnyitotta az utat az *eredeti alkotmányozó hatalom* újragondolása előtt. Robespierre szerint a törvények értéktelenek, ha az elnyomás eszközei. Ebben a gondolatmenetben úgy gondolják, hogy Bolíviában:

Az államot mindig is úgy tekintették és használták, mint egy kisebbségi társadalmi blokk mechanizmusát, amely a társadalmi többséget igyekezett kikényszeríteni, uralni, kirekeszteni és megfékezni. Ezért elmondható, hogy az uralkodó osztályok "instrumentális" elképzeléssel rendelkeztek az államról, és soha nem voltak képesek történelmi hegemoniát kiépíteni (García Linera, 2010, 11. o.).

Bizonyos értelemben ez visszatérés minden hatalom eredetének vizsgálatához, mert azt elemzi, hogy mennyiben *eredeti*, hogy csak *konkret* értelemben az-e, vagy annyiban is, amennyiben ez minden konstituált hatalom alapja, ez utóbbi pedig a *szuverenitás* klasszikus fogalmához kapcsolódik, ahhoz a legfőbb hatalomhoz, amelyet az ókorban a király gyakorolt, és amely érzékelhető mindazon teológiákban, amelyek leírják, milyen a legfőbb istenség hatalma.

Ezzel kapcsolatban érdemes megfontolni, hogy az ezzel kapcsolatos tervek egy sor teológiai eredetű összeférhetlenségre világítanak rá - például Isten tekintélye és a világi tekintély, az isteni mindentudás és az emberi szabadság, valamint a természetjog és a pozitív jog között -, amelyeket gyakran úgy oldanak meg, hogy az egyik fogalmat a másik rovására előtérbe helyezik. Ezért érthető, hogy Bodinus kijelentette, hogy "aki megveti uralkodó fejedelmét, az megveti Istent, akinek képmása ő a földön" (Chevallier, 1979, 48. o.). A kálvinizmus számára viszont, ha az embernek természetes

jogai vannak, amelyek megelőzik a kormányzati szerződést és általa védettek, ha a kormányzat megsérti ezt a szerződést, akkor van ellenállási joga, azaz nincs olyan hatalom, amely abszolút lenne (Doumergue, 1983).

ANNALES
HISTORIQUES
DE
L'ÉCOLE
NORMALE
SUPÉRIEURE

Amikor tehát eredeti alkotmányozó hatalomról beszélünk, akkor - egyidejűleg - korlátozott és korlátozott hatalomról beszélünk, más szóval eredeti alkotmányozó hatalomról és származtatott alkotmányozó hatalomról, a jogalkotói szupremácia elhatárolásának két lényeges aspektusáról. Ezért a fentiekkel összhangban nem helyénvaló ezeket a fogalmakat az absztrakt és formalista jogi szemléletből levezetett kánonok szerint vizsgálni. Következésképpen, annak megértéséhez, hogy az új latin-amerikai alkotmányok miért hivatkoznak ezekre a fogalmakra, hasznos áttekinteni azokat az elméleteket, amelyek magyarázzák és igazolják az eredeti és a származtatott alkotmányozó hatalom létmódját. Ehhez a szakirodalom megfelelő kiindulópont.

Az eredeti alkotóerő

Haiti, valójában *Saint-Domingue* függetlensége több szempontból is figyelemre méltó esemény, többek között azért, mert ez volt az első Latin-Amerikában; másodsor, mert ez volt az első alkotmány a régióban; harmadszor pedig azért, mert színesbőrűek, rabszolgák és manumált emberek lázadása volt. A tanulmányhoz Alejo Carpentier (1978) *A világ királysága* című regényét választottuk, amelyben a Haitin a függetlenségéért folytatott lázadást ábrázolja. Ennek a választásnak az az oka, hogy a cselekmény a gyarmati helyzetből a posztkoloniális helyzetbe való átmenetre összpontosít, feltárva az erőszakot, amellyel ez a folyamat járt, valamint a végén azoknak a megdöbbenését, akik azt hitték, hogy megváltoztatták a rabszolgaság kezdeti helyzetét, mindezt egy rabszolga szemszögéből, aki mindkét időszak elbeszélésével megbízott: Ti Noel.

Ti Noel a gyarmati élet, a gazdák és a rabszolgák helyzetének leírásával, a Franciaországból érkező hírekkel és a még hátralévő eseményekkel kezdi. A történet egyik első megjegyzése Ti Noel afrikai és európai királyok összehasonlítására vonatkozik,

Ezek a királyok ráadásul hordáik élén lándzsákat vittek, amelyeket az Előkészítők tudománya sebezhetetlenné tett, és csak akkor estek el sebesülten, ha valamilyen módon megsértették a Villám vagy a Kovácsműhely istenségeit. Királyok voltak, igazi királyok, és nem azok az idegen hajjal borított uralkodók, akik bowlingoztak, és csak az isteneket tudták eljátszani udvari színházai színpadán, rigodonok ütemére mutogatva keserves lábukat. Minél inkább hallották a fehér uralkodók a hegedűik szimfóniáit és a csi-

A libellák hangja, szeretőinek pletykája és felhúzott madarainak éneke, mint a félhold sarkában tüzelő ágyúk hangja (Carpentier, 1978, 12-13. o.).

Az ő elismerése az igazi királyoknak szól, és nem az idegen hajjal borított uralkodóknak, akik tekéznak, és csak udvari színházai színpadán tudnak istent játszani. Az afrikai királyok felsőbbrendűségét hangsúlyozzák ezekben a szövegekben az európai királyokkal szemben, amit két jellemző jelez: az egyik, hogy az igazi királyok nem játszanak istent a színpadon, mert ők valójában istenek; a másik, hogy az igazi királyok harcosok. Ez az említés az ókorban királyoknak tartott személyek két tulajdonságára utal: istenek és harcosok voltak. Ezért mondja Ti Noel, hogy Afrikában "a király harcos, vadász, bíró és pap volt", mivel:

Franciaországban, Spanyolországban viszont a király hadvezéreket küldött harcolni, nem volt képes a viták rendezésére, bármelyik gyóntató szerzetes szidta, és vesék tekintetében csak egy gyöngye fejedelmet hozott létre, aki nem volt képes egy szarvast megölni a hegylakók segítségével nélkül, akiket öntudatlan iróniával egy olyan ártalmatlan és komolytalan hal nevére neveztek, mint a delfin (Carpentier, 1978, 13. o.).

Ebben a leírásban megfigyelhetjük a királyoknak hagyományosan tulajdonított sajátosságokat: harcosok, bírák és papok, vagyis az uralkodó hármaskör funkciója, amelyhez hozzáadódik nemzőképessége, mivel termékenysége erős fejedelmeket nemz, és nem "delfineket". Ezeket a leckéket Mackandal, a Radá rítus egyik hougánjának "mély tudásáról" tanulják meg, akit többször is idősebb istenek birtokába kerülve rendkívüli hatalommal ruháznak fel, és akit a másik part uralkodói legfelsőbb hatalommal ruháznak fel. De Mackandal az is, aki a megsemmisítő keresztes hadjáratot hirdeti, hogy "kiirtja a fehéreket, és létrehozza a szabad feketék nagy birodalmát Santo Domingóban".

Ez mély nyomot hagy Ti Noelben. Ő is várja ezt a keresztes hadjáratot, és figyeli a vele járó erőszakot. A Nagy Loák kedvelik a ne-gree fegyvereket, a csatákat azok nyerik meg, akiknek harcos isteneket kell megidézniük; Ogún Badagrí az, aki az Ész istennő utolsó lövészárkai ellen vezet a rohamot, gondolja Ti Noel. A fehér urak feletti győzelem megvalósítja az álmot, hogy "egy olyan földön járjanak, ahol a rabszolgaságot örökre eltörölték" - zárja Ti Noel.

mozgósítások hatásait.

Noel. A bekövetkező forradalom azonban megmutatja neki, hogy az új király - Henri Christophe - aki egykor szakács volt a Rue des Espagnols-ban - ma már az ő monogramjával ellátott érméket öntet az "Isten, az én ügyem és a kardom" jelmonddal együtt, az új uralkodó az, akinek az előzőhöz hasonló udvara van, "Ti Noel hirtelen megdöbbenéssel fedezte fel a napóleoni stílus pompáját, amelyet fájának emberei a korzikai tábornokok által is mellőzött pompa fokára emelték" (Carpentier, 1978, 88. o.). 88). "De ami Ti Noelt a legjobban megdöbbenettette, az az a felfedezés volt, hogy ez a csodálatos világ, ahogyan a Fokföld francia kormányzói nem ismerték, a feketék világa" (Carpentier, 1978, 89. o.). Végül Ti Noel bevallja, hogy:

Ahogy fel-alá, fel-alá sétált, a néger kezdett arra gondolni, hogy Sans Souci kamrás orquestjei, az egyenruhák fausticizmusa és a meztelen fehérek szobrai, akik a kőfaragók faragott bukszusfái között, almocárbes foglalataikban melegednek a napon, egy olyan förtelmes rabszolgaságnak köszönhetik, mint amelyet ő is megismert Monsieur Lenormand de Mezy birtokán. Még rosszabb, hiszen végtelen nyomorúság volt, ha egy fekete megverte, olyan fekete, mint egy, olyan belfutó és pelicrespo, olyan nagyorrú, mint egy; olyan egyenlő, olyan rosszul született, olyan vassal megbélyegzett, esetleg, mint egy (Carpentier, 1978, 95. o.).

De megtörténik a nem kívánt dolog: a jelenlegi rabszolgaság éppoly förtelmes, mint amelyet Lenormand de Mezy úr birtokán ismert. Az új élet olyan durva és erőszakos, hogy Henri Christophe sem tud szabadulni tőle. A Bishop's Cap-hegy Haiti első királyának mauzóleuma lesz,

A Mennyegek Országában nincs olyan nagyság, amit meg kell hódítani, mert ott minden hierarchia megalapozott, ismeretlen, határtalan létezés, áldozathozatal lehetetlensége, nyugalom és öröm. Ezért a bánatokkal és feladatokkal terhelt, nyomorúságában is szép, a csapások közepette is szeretetre képes ember csak e világ országában található meg nagyságát, maximális mértékét (Carpentier, 1978, 144. o.).

Ha azonban az eredeti és a származtatott alkotmányozó hatalom vizsgálatát érintő kérdéseket vizsgáljuk, három fontos kérdést találunk: 1) a társalkotmányozói mozgósítások hatásait, 2) a mozgósítások hatásait és 3) a társalkotmányozói

2) új identitások kialakulása és 3) emancipáció.

1) Santos (1991) egyik cikkében rámutat, hogy míg a modern gondolkodás alapító metaforája a haladás eszméje volt, és ebből származtak mások, mint például a fejlődés metaforája, ami az időmetafora privilegizálását jelentette, addig most a tér bizonyos reneszánszának vagyunk tanúi, ami egyesek számára a posztmodern gondolkodás kialakulását jelzi. Ezért hangsúlyozza, hogy nem véletlen, hogy a posztmodernről szóló vita az építészetben, azaz az épített tér művészetében kezdődött, vagy legalábbis ott indult el. Mindkét metafora azonban egybe redukálható: az építészet azt mutatja, hogy az elem az építmény, mert ez az, ami lehetővé teszi az ember számára, hogy megtalálja nagyságát és mértékét e világ országában (Carpentier, 1978).

A regényt vizsgálva időbeli és térbeli metaforák egyaránt felfedezhetők. Az előbbi a fehérek kiirtására irányuló kereszties hadjárat meghirdetésén keresztül láthatóvá. A rabszolgák szabadsága csak egy olyan törés révén lehetséges, amely két antagonisztikus korszakot különböztet meg: az urak által uralt múltat és az uralmi viszonyt megfordító jövőt. Ahogyan a francia forradalomban a felszabadulás a sarkalatos pont, Haitin ez a szabad feketék nagy birodalmának felépítését jelenti egy olyan országban, ahol a rabszolgaságot eltörölték.

Itt látjuk az összefonódást a második metaforával. Az új föld a fehér uralom végét jelentő forradalom eredménye. A tér újjáépítése nem teljes, mert a régi épületek maradványai, mint például a Sans Souci-palota, megmaradtak. A határok, amelyek elválasztották a fekete és a fehér világot, eltűnnek, bár nem teljesen, mivel a kirekesztettek viszont újakat hoznak létre, mint például azt, amely Ti Noelt arra készíti, hogy új háborút hirdessen.

Fontos azonban megjegyezni, hogy mindkét metafora releváns jogi következményekkel jár. A kollektív mozgalmak meghatározó alanyokként jelennek meg a történelem építésében. Az egyik és a másik korszak közötti szakadék a kollektív szubjektumok tevékenységének eredménye, akik - ma - ekkora súlyt kapnak a közpolitikák kialakításában és egy másfajta állam felépítésében (Stefanoni, 2006), ezért is merül fel a kérdés, hogy vajon a társadalmi mozgalmak

a bolíviai eset példájaként. Számára a Szocializmusért Mozgalom - Politikai Eszköz a Népek Szuverenitásáért (MAS-IPSP) politikai-állami tapasztalatai új elemzési kihívásokat jelentenek a társadalmi felhatalmazás folyamatainak és a hatalom "alulról" történő kiépítésének előmozdítására való képességét illetően. Ezt a kifejezést gyakran használják a társadalmi mozgalmak:

A demokrácia újrafogalmazása. Egy olyan demokrácia, amely nem csupán képviseleti, hanem részvételi, közösségi alapú demokrácia; egy sokkal szélesebb körű demokrácia, amely a párbeszédre, a konszenzusra, az állandó visszahívásra és a felügyeletre épül. Arról beszélünk, hogy ezt a demokráciát más népek kontingenciájával mélyítjük el, és ezért fontos ez a sokféleség, hogy a Másik létezése kifejezésre jusson ebben az országban (Macas, 2005, 38. o.).

A szerző megjegyzi, hogy ez részben pozitív, részben negatív választ jelent. Egyrészt a társadalmi mozgalmak széttöröttségének és a MAS-IPSP-n belüli belső konfliktusok erősítik az Evo Morales által megtestesített ultracentralizált döntéshozatali modellt, másrészt a kormányzati döntésekről az ország fő társadalmi mozgalmainak vezetőivel egyeztetnek. A nehézséget az jelenti, hogy a társadalmi mozgalmak messze vannak attól az idealizált képtől, amely a politika és a társadalom közötti illuzórikus határvonalat építi; sok ilyen szervezet a politikát inkább "népi klientelizmusként", mint emancipációs dimenziójában fogja fel - állapítja meg Stefanoni (2006). Ez nem von le semmit a bolíviai alkotmányozási folyamat súlyából és a "lentől" történő hatalomépítés céljából, ami az *eredeti alkotmányozó hatalom* kortárs latin-amerikai koncepciójának sajátossága,

Ezt az új plebejus nacionalizmust nem a fegyveres erők vagy a városi középosztály, hanem az őslakos-emez tömegek artikulálják, akik részben visszacserezték a régi bolíviai nacionalizmus törésvonalait (a nemzet és a nemzetellenesség közötti harc), antiimperializmus és a gazdaság és az állam államosításának követelése), de egy újszerű etnikai-kulturális és társadalmi önreprezentációs komponenst is beépítve egy olyan népi kollektív identitás építésébe, amelyet többszörös szakszervezeti-testületi identitások kereszteznek (Stefanoni, 2006, 38. o.). 38).

A társadalmi mozgalmak akcióiban a tér újjáépítése is ex-teriorizálódik. A posztkoloniális időszak egy olyan újjáépítési folyamat kezdetét jelzi, amelynek célja, hogy megmutassa az addig uralkodó kultúra korlátait, és feltárja egy viszonylag új kultúra megjelenését, amely valójában az alárendelt kultúra. Ahogy a regény leírja, a fehér hatalmat leromboló, majd Henri Christophe-ot elsöprő új forradalomban a régi afrikai kultúra újjáéled. A visszaszerzés a modernitás projektjéhez erősen kötődő filozófia és ismeretelmélet felsőbbrendűségének végét jelenti, ami a használt jogi kategóriák végét is maga után vonja. Új politikai-jogi nyelvtan születik. Olyan nyelv jelenik meg, amely nem a jogi akadémiáról vagy a jogászoktól származik, hanem a társadalmi mozgalmak gyakorlatából. Talán ez a *sans-culottes* gondolkodás új változata. Az alkotmányok - ily módon - a "sokaság alkotó erejének" gyümölcsei, amelyek az államtól függetlenül nyitják meg a folyamatban lévő változások alkotmányozásának lehetőségét - hangsúlyozza Stefanoni (2006).

Az *eredeti alkotmányozó hatalom* ereje mellett egy olyan nyelv jön létre, amely hangsúlyozza, hogy mi történik; van értelme egy olyan kormányformára hivatkozni, amely a "mandar obe- decidiendo" zapatista eszméjén alapul:

a "parancsolás az engedelmisséggel" mint központi politikai formula ebben a konfliktusban, egy olyan formula, amely egy radikális demokratikus koncepciót nyilvánít meg, amelyben a kormányzók és a kormányzottak közötti megosztottságot az önkormányzatban próbálják feloldani; a mobilizáltak szemszögéből az autonómiában [...] A "parancsolás az engedelmisséggel" kapcsán Marcos rámutatott: Talán az új politikai erkölcs egy új térben épül fel, amely nem a hatalom megragadása vagy megtartása, hanem inkább ellensúlyként és ellenzékként szolgál, hogy megfékezze és rákényszerítse azt, hogy például engedelmeskedve parancsoljon. Természetesen az engedelmisséggel való parancsolás nem tartozik a politikatudomány fogalmai közé (Prieto, 2001, 2. o.).

A radikális társadalmi átalakulásnak tehát van jogi nyelve, hogy kifejezze, ahogyan azt annak idején Babeuf is tette, amikor a *Plebejusok kiáltványában* megemlítette, hogy az 1793-as alkotmány ellenére fennmaradt *humanista* intézményeket *plebejus* intézményekkel kell felváltani.

2) E folyamatok eredményeként új identitások épülnek ki. Több kortárs szerző, többek között Martins (2009) számára a nemzetként elképzelt közösség homogenitása felbomlik. Úgy vélik, hogy az "idegenség" fogalma ellentmondást hoz a gyarmati társadalmakba, ami kedvez a közösségi reakciónak, mivel a mindennapi életet új módon értelmezik, különösen a különböző szimbolikus területeket (munka, művészet, egészség, család, gazdaság, társulás és politika). A közösség narratívájának újraalkotása, amely a kulturális különbséget mutatja be, és új jelentést ad a társadalmi és közösségi küzdelmeknek. Ez a harc a makro-narratívák elleni küzdelem, amelyek igazolták a különbözőséget és az emberek és közösségek láthatatlanná tételét. Ehhez hozzájárulnak az összetartozás új hálózatai, amelyek újradefiniálják a helyi civil társadalom szerveződését, és átrendezik a tőke és a feltörekvő közösségek érdekei közötti konfliktusok és tárgyalások mezejét. Ezért alapvető fontosságú, hogy az etnikai identitást alapvető jogként tartsuk fenn.

Ezzel kapcsolatban a következőket lehet idézni:

- a. Az ecuadori alkotmány negyedik, A közösségek, népek és nemzetiségek jogai című fejezete; az 57. cikk elismeri és garantálja az őshonos közösségek, közösségek, népek és nemzetiségek kollektív jogait, összhangban az alkotmánnyal, valamint a paktumokkal, egyezményekkel, nyilatkozatokkal és más nemzetközi emberi jogi eszközökkel, amely az 58. cikkben az afro-ecuadori népre, az 59. cikkben pedig a montubio népekre is kiterjed;
- b. A bolíviai alkotmány az állam alapjai címmel az állam modelljéről szóló első fejezetében, amely az 1. cikk (1) bekezdésében a "Bases Fundamental of the State" címet viseli. 2 megállapítja, hogy tekintettel az őshonos őslakos paraszti nemzetek és népek gyarmatosítás előtti létére és a területük feletti ősi uralmukra, önrendelkezésük az állam egységének keretein belül biztosított, amely az autonómiához, az önkormányzathoz, a kultúrájukhoz, az intézményeik elismeréséhez és a területi egységeik megerősítéséhez való jogukból áll, és a harmadik fejezetben, a polgári és politikai jogoknak megfelelő 21. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a bolíviaiaknak joguk van az autonómiához, az önkormányzathoz, a kultúrájukhoz, az intézményeik elismeréséhez és a területi egységeik megerősítéséhez. 21.1. kimondja, hogy a bolíviaiaknak joguk van a kulturális önmeghatározáshoz;

c. A venezuelai alkotmány VIII. fejezetének az őslakos népek jogainak megfelelő 119. cikke kimondja, hogy:

Az állam elismeri az őshonos népek és közösségek létét, társadalmi, politikai és gazdasági szervezetüket, kultúrájukat, szokásaikat, nyelvüket és vallásukat, valamint az ősi és hagyományosan elfoglalt földjeikhez fűződő élőhelyüket és eredeti jogait, amelyek szükségesek életmódjuk fejlesztéséhez és biztosításához.....

A 121. cikkben: Az őslakos népeknek joguk van etnikai és kulturális identitásuk, világnézetük, értékeik, spiritualitásuk, valamint szent helyeik és kultuszhelyeik megőrzéséhez és fejlesztéséhez. Az állam ösztönzi az őshonos népek kulturális megnyilvánulásainak megbecsülését és terjesztését, amelyeknek joguk van saját oktatásukhoz, valamint interkulturális és kétnyelvű oktatási rendszerhez, figyelembe véve társadalmi-kulturális sajátosságait, értékeiket és hagyományait.

126. cikk: Az őslakos népek, mint ősi gyökerekkel rendelkező kultúrák, a nemzet, az állam és a venezuelai nép részét képezik, amely egy, szuverén és oszthatatlan. Az Alkotmánnyal összhangban kötelességük a nemzeti integritás és szuverenitás védelme. A nép fogalma ebben az Alkotmányban értelmezhető a nemzetközi jogban használt értelemben.

Ezért van értelme, hogy az interkulturalitás és a plurinacionalitás bekerüljön az új alkotmányokba. Ugyanis "a térségben nem lehet alternatív gyakorlati módokat építeni pusztán a társadalmi aktivizmus, de nem is pusztán az intellektuális kritika alapján. Mindkét gyakorlat - az intellektuális és a harcok - kéz a kézben jár" (Martins, 2009, 26. o.).

Ez visszaadja a lázadáshoz való jog egykori jelentőségét. Az eredeti alkotmányozó hatalom és a lázadáshoz való jog fogalma nem választható el egymástól. Éppen ellenkezőleg, ezek összekapcsolódnak, amint azt Anglia, az Egyesült Államok és Franciaország történelme mutatja alkotmányos fejlődésükben. A kérdés az, hogyan értik ezt ma?

Ha az imperializmus az, amivel szembe kell

Az eredeti alkotmányozó hatalom továbbra is ott van, mint az új alkotmányos rendszerben elért eredmények őrzője, de egyben garanciája is annak, hogy az elért rend nem vész el. Ezért az ecuadori alkotmány VIII. címének a nemzetközi kapcsolatoknak megfelelő első fejezetének 416. cikke kimondja:

Ecuador és a nemzetközi közösség kapcsolatai az ecuadori nép érdekeinek megfelelően alakulnak, amelynek a vezetők és a végrehajtók elszámoltathatók, és következésképpen: (...)

8. Elítéli az imperializmus, a gyarmatosítás és az újkolonializmus minden formáját, és elismeri a népek jogát az ellenálláshoz és az elnyomás minden formája alóli felszabaduláshoz.

A lázadáshoz való jog alkotmányos integrációja - bizonyos értelemben - az 1948-as Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának preambulumban foglaltakra reagál: "Lényegesnek tartva, hogy az emberi jogokat a jogállamiság védje, hogy az ember ne kényszerüljön arra, hogy a zsarnokság és az elnyomás elleni lázadás legfőbb eszközehez folyamodjon". Ez a nyelvezet, amely a francia forradalom nyelvtanának örököse, egy olyan jog támogatására szolgál, amelyre minden eredeti alkotmányozó hatalom hivatkozik - erre hivatkozik Babeuf és Maréchal annak érdekében, hogy fenntartsák a tényleges vagy de facto egyenlőséget, amelyet az 1793-as alkotmány ígért, de nem tartott be, ahogy Robespierre sem. Nemcsak az ősi tudást és a tér újrakonstruálását nyerik vissza és őrzik meg, hanem az identitás visszaszerzésére és védelmére is töreksenek.

Ebben az alkotmányos politikában az első, a második és a harmadik generációs jogok integrációja valósul meg, és a cél az, hogy ezek közvetlenül alkalmazhatók és közvetlenül megalapozhatók legyenek (Attard Bellido, 2012). Így az ecuadori alkotmány 426. cikke kimondja, hogy:

Minden személy, hatóság és intézmény az Alkotmány hatálya alá tartozik (...) Az Alkotmányban és a nemzetközi emberi jogi okmányokban foglalt jogokat haladéktalanul be kell tartani és alkalmazni kell. A jogszabályok hiányára vagy a normák ismeretlenségére nem lehet hivatkozni az Alkotmányban meghatározott jogok és garanciák megsértésének igazolására, az ügyben benyújtott kereset elutasítása érdekében.

védelmüket, sem pedig e jogok elismerésének megtagadását.

A bolíviai alkotmány 13. cikke kimondja:

I. Az Alkotmány által elismert jogok sérthetetlenek, egyetemesek, egymástól függőek, oszthatatlanok és progresszívek. Az államnak kötelessége ezeket előmozdítani, védeni és tiszteletben tartani. III. A jogok ezen Alkotmányban megállapított osztályozása nem határoz meg semmilyen hierarchiát vagy egyes jogok felsőbbrendűségét másokkal szemben (...).

Ennek oka az, hogy a jövőben is fenn kell tartani az Alkotmányban rögzített jogokat. Ezért az ecuadori alkotmány IX. címében, az Alkotmány első fejezetében, a 424. cikkben a következőket állapítja meg:

Az Alkotmány a legfőbb törvény, és minden más törvény felett elsőbbséget élvez. A hatóságok normáinak és aktusainak összhangban kell maradniuk az Alkotmány rendelkezéseivel, ellenkező esetben nem rendelkeznek joghatással. Az Alkotmány és az állam által ratifikált nemzetközi emberi jogi szerződések, amelyek az Alkotmányban foglaltaknál kedvezőbb jogokat ismernek el, minden más jogi normával vagy hatósági aktussal szemben elsőbbséget élveznek.

Ebben a tekintetben értékelni kell Victor Con- sidérant kijelentését, miszerint "Az alkotmányok írásba foglalják a lezajlott társadalmi mozgalmakat, és ez a szerepük" (De Jouvenel, 1977, 67. o.). Ezért az emancipáció következményei nemcsak egy olyan jogrendszert igényelnek, amely a jövőben garantálja azt, hanem azt is, hogy az alkotmányozott hatalmak teljesítsék az új alkotmányban előírányzott célokat.

3) Ha a koncepció szerint a társadalmi rend egy hegemon konstrukció gyümölcse, amely a politikához kapcsolódik, és a kirekesztés szinguláris műveletei révén egyenlőtlenségek és különbségek jönnek létre, amelyek eredményeként domináns és szubaltern helyeket, "...aszimmetrikus viszonyokat (hoznak létre), amelyek a szubalternitás pozícióit hozzák létre, amennyiben azok, akik ezeket a helyeket elfoglalják, alá vannak vetve mások döntéseinek egy uralmi struktúrában" (Retamozo, 2011, 84. o.). 84), az *eredeti alkotóerő* célja a mozgalmakból eredő

A szociálpolitika célja egy új status quo megteremtése olyan fogalmak segítségével, mint a *plurinacionalitás* és az *interkulturalitás*,

(...) az állam plurinacionalitásának fogalma központi elemmé válik, amely az óslakos mozgalom politikai cselekvésének társörökösét adja, lehetővé téve számára, hogy legyőzze az etnicista és kulturalista elképzeléseket, ugyanakkor választóvonallá válik az állami intézmények és a társadalom és a társadalmi mozgalmak forгатókönyvében való részvétele között (Dávalos, 2003, 45. o.).

az interkulturalitás a világnak ebben a régiójában hatalmat jelent, és a "más" gondolatok, hangok, tudás, gyakorlatok és társadalmi erők konstruálásának és befolyásolásának folyamatait jelzi; a gondolkodás és cselekvés "más" módját a modernitással/kolonialitással szemben és azokkal szemben. Itt nem egy gondolatra, hangra, tudásra, gyakorlatra és hatalomra gondolunk, hanem a másságból és a másságból *származó* gondolatokra, hangokra, tudásra, gyakorlatokra és hatalomra, amelyek eltérnek az uralkodó normáktól, radikálisan megkérdőjelezve azokat, megnyitva a dekolonizáció és a méltányosabb és igazságosabb társadalmak építésének lehetőségét (Walsh, 2006, 35. o.).

Következésképpen a másságból és a másság erejének gyakorlása hangsúlyos, ami radikálisan eltér az uralkodó normáktól, megkérdőjelezi azokat, és megnyitja a dekolonizáció és a méltányosabb és igazságosabb társadalmak építésének lehetőségét. Ezt az új alkotmányok is kimondják: a bolíviai alkotmány 9. cikke kimondja, hogy "Az állam alapvető céljai és feladatai az alkotmányban és a törvényekben meghatározottakon túlmenően a következők: 1. Az állam alapvető céljai és feladatai a következők. 3 kimondja, hogy az állam egyik elsődleges feladata, hogy megkülönböztetés nélkül biztosítsa az Alkotmányban meghatározott jogok, különösen a víz tényleges élvezetét a lakosság számára. A 12. cikk szerint ugyanis "A vízhez való emberi jog alapvető és elidegeníthetetlen. A víz közhasználatra szánt stratégiai nemzeti örökség, amely elidegeníthetetlen, elidegeníthetetlen, elidegeníthetetlen és az élethez nélkülözhetetlen".

A cél a *sajátnak a másokétól való megkülönböztetése*, a *kulturális imperializmus* elutasításaként - pl. Ecuador alkotmányának 416. cikkelye 8. pontja.

II.2. cikke kimondja, hogy "Elítéli az imperializmus, a gyarmatosítás és az újkolonializmus minden formáját, és elismeri a népek jogát az ellenállásra és az elnyomás minden formája alóli felszabadulásra" (ugyanebben az értelemben a bolíviai alkotmány 255.II.2. cikke). Ez egyben ellenállást is jelent az olyan univerzalista civilizációs alkotásokkal szemben, mint az emberi és állampolgári jogok, a társadalmi-politikai viselkedés egyes kortárs mintáival - például a liberális képviselői demokráciával - és egyes aktuális vezérlő értékekkel szemben, mint például a lemondás elve (Mansilla, 1999). Babeuf szerint először a jó intézmények - plebejus intézmények, amelyek célja a közjó biztosítása -, majd az alkotmányok jönnek. Így a megépített tér művészete segít értelmezni a hatalom és a jog közötti kapcsolatot, amely minden jogrendszer alapját képezi. Santosnak tehát igaza van, amikor hangsúlyozza a tér értékét a jog megértésében (1991).

Röviden, az alkotmányos rend újfajta felfogása, amelyben a szöveg gondosan megfogalmazza, hogy a nép az uralom és a gyarmatosítás minden formája alóli felszabadulásért folytatott társadalmi küzdelmek örököse, amely a kollektív alanyok vagy szereplők *eredeti alkotmányozó hatalmának* gyakorlásán keresztül követeli szuverenitását. A felszabadulás tehát a nép műve: a társadalmi mozgalmaké, a történelem új alanyaié, amelyben a francia forradalomban használt nemzet fogalmának újbóli felhasználása figyelhető meg.

Ily módon az Alkotmány az uralmi és gyarmatosító struktúrák felszámolásának eszközzé válik, amelyben felsejlik az ellenhegemón pozíció létrehozásának egyértelmű szándéka. Azt is mondhatjuk, hogy - bizonyos értelemben - ez egy alkotmányellenes diskurzus, akárcsak a francia forradalomban megjelenő forradalmi demokrácia diskurzusa. Ezen túlmenően azt is mondhatjuk, hogy az új alkotmány a politikai hatalom megragadásának gyümölcse, amely nélkül nem tűnik lehetségesnek az új alkotmányos rendtől várt társadalmi változás elérése. Ezért van értelme, hogy García Linera jakobinusnak nevezte magát.

Az alkotmányos rendszer mint a hatalom földrajza

A fentieket figyelembe véve, az

A szuverenitás jelentése a szuverenitás és az elosztási rendszer alapja minden olyan társadalomban, ahol van elosztandó többlet. Nemcsak az a fontos, hogy mit jelent a szuverenitás mint tér, egy olyan jelentés, amelyet az alkotmányjogban hagyományosan használnak, hanem az is, amely abból ered, hogy az alkotmány az összes többi jogi norma mércéje, és az állam a mérce. Ez felhívja a figyelmet az *eredeti konstituáló hatalomra*, mert ebben a térben külsőleg jelenik meg azoknak a hatalma, akik a társadalmi rend alapjainak megteremtésére igényt tartanak. Itt nyilvánul meg az alapító ideológia. És ez az a hely, ahol az első jogalkotó akarata is megmutatkozik, aki nemcsak az értelmezési szabályokat állapítja meg, hanem magát is a fellebbezés utolsó fokaként állítja be. Ebben nem csupán kronológiai elsőbbség rejlik, hanem annak az akarat erejének a kinyilvánítása is, aki a társadalmat a kezdetekben, a jövőre nézve rendezi,

A hatalom hajlamos a társadalmi és fizikai valóságot olyan léptékben reprezentálni, amelyet a hatalom reprodukciós feltételeit maximalizáló jelenségek létrehozására való képessége alapján választanak ki. A valóság reprezentációja/torzítása a hatalom gyakorlásának előfeltétele (Santos, 1991, 23. o.).

A valóságnak ez a reprezentációs/torzító ereje az egyik olyan hatás, amelyet figyelembe kell venni annak elemzésekor, hogy mi az *eredeti alkotóerő*. Ezért nem tévedünk, amikor azt állítjuk, hogy az első jogalkotó akarata eltorzíthatja a valóságot, bár korrigálhatja vagy újjáépítheti azt. Ez azt jelzi, amit a kritikai jogi áramlatok hangsúlyoznak: az autonóm és szuverén akarat, amellyel az első jogalkotó rendelkezik, az általa birtokolt hatalom és a társadalmi és fizikai valóság általa képviselt reprezentációjának következménye. Erre van precedens:

Luther (aki) az isteni szabadságon azt érti és követeli, hogy Isten rendelkezik azzal a hatalommal, hogy akaratával - természetével vagy bölcsességével való kapcsolat nélkül - jót vagy rosszat állapítson meg. Isten szabad, mert "bármit megtehet és meg is tesz - ahogy a zsoltár mondja -, amit csak akar a mennyben és a földön". Ebben a "bármit akar" Luther kizárja, hogy az emberi cselekedetek jók vagy rosszak legyenek" (Mateo Seco, 1978, 65. o.).

Ha tehát elfogadjuk a konszolidált valóság gondolatát, akkor egyértelmű, hogy - Santos (1991) megfontolásait követve - az alkotmányok megkülönböztethetőek.

aszerint, hogy a társadalmi valóságot milyen módon vetítik ki, a kivetítés pedig a határait meghatározására és a jogi tér megszervezésére szolgáló eljárás. Ez az eljárás azonban nem semleges; van egy alaptény, amely meghatározza az elfogadott vetítés típusát, és kijelöli a központot és a perifériát. Azt mondani, hogy nemzeti állam, nem ugyanaz, mint azt mondani, hogy többnemzetiségű állam; az általuk használt skálák teljesen eltérőek. Az a tendencia, hogy a közösségek jogalkotási tere újra előtérbe kerül, azért jelentős tény, mert ez a jogalkotás formális - értsd eurocentrikus - mechanizmusainak korlátozását jelenti. Ebből a szempontból Robespierre számára "elengedhetetlen, hogy a törvényhozók olyan helyzetbe kerüljenek, amely személyes érdekeiket és vágyaikat a lehető legjobban egyenlővé teszi a nép érdekeivel és vágyaival, amihez gyakran szükséges, hogy ők maguk újra emberekké váljanak" (Mathiez, 1989, 26. o.).

Annak hangsúlyozása, hogy az alapító esemény már nem az amerikai forradalom vagy a francia forradalom, hanem a latin-amerikai emancipáció, nem a 19. században, hanem a 21. század elején bekövetkezett emancipáció - amint azt ezek az alkotmányok hangsúlyozzák - többlet jelent, mint annak a felfogásnak az egyszerű átalakítását, hogy mi a jogrendszer, és különösen, hogy mi az alkotmány.

Ebben az értelemben nem véletlen, hogy az ecuadori alkotmány preambuluma a következőket mondja ki:

Az uralom és a gyarmatosítás minden formája alóli felszabadulásért folytatott társadalmi küzdelmek örököseiként, valamint a jelen és a jövő iránti mély elkötelezettségünkkel *úgy döntöttünk, hogy a jó élet, a sumak kawsay elérése érdekében a polgárok együttélésének új formáját építjük fel a sokféleségben és a természettel való harmóniában; egy olyan társadalom, amely minden dimenziójában tiszteletben tartja az egyének és a közösségek méltóságát; egy demokratikus ország, amely elkötelezett a latin-amerikai integráció - Bolivar és Alfaro álma -, a béke és a szolidaritás iránt a Föld minden népével...* (kiemelés az eredetiben). (kiemelés az eredetiben).

És hogy a bolíviai alkotmány preambuluma kimondja: "...Ezt a szent Földanyát különböző arccal népesítettük be, és azóta megértettük minden dolog jelenlegi pluralitását, valamint lényként és kultúráként való sokféleségünket. Így alakítottuk ki a népeinket, és soha nem értettük meg a rasszizmust, amíg nem szenvedtük el a

* Az eredeti alkotmányozó hatalom filozófiája a latin-amerikai neokonstitucionalizmusban

a történelem mélyéről, a múlt küzdelmei által inspirálva, az őslakosok gyarmatellenes felkelésében, a függetlenségben, a felszabadításért folytatott népi harcokban, az őslakosok, a szociális és szakszervezetek felvonulásaiban, a vízi és az októberi háborúban, a földért és területért folytatott harcokban, valamint mártírjaink emlékével, új államot építünk (...) Mi, nők és férfiak, az Alkotmányozó Gyűlésen keresztül és a nép eredeti erejével kinyilvánítjuk elhatározásunkat, hogy új államot építünk. Mi, nők és férfiak, az Alkotmányozó Gyűlésen keresztül és a nép eredeti erejével kifejezzük elkötelezettségünket az ország egysége és integritása mellett. Népünk megbízatását teljesítve, Pachamama erejével és Istennek hála, újraalapítjuk Bolíviát...".

Nyilvánvaló, hogy a cél a valóság és a hatályos liberális-konzervatív alkotmányok között fennálló szakadék kiigazítása, ami annak a torzításnak köszönhető, amelyet azok tartalmaznak, és amelyet az idők során segítenek fenntartani. Ez az *eredeti alkotmányozó hatalom* klasszikus fogalmának átalakítását jelenti, és ez vezet ahhoz, hogy ezt a hatalmat a konstituált hatalom *bukéjaként* jellemezzük. Mert - szigorúan véve - az új alkotmányok nem a szoros értelemben vett *eredeti alkotmányozó hatalomból* születnek. Inkább a konstituált hatalom *bukdácslásából* születnek, vagyis olyan konfliktusok sorozatából, amelyek elveszik e hatalom legitimitását; olyan zavarokból erednek, amelyek a hatalom újrakonstruálásának hatalmához való visszatérést vonják maguk után, mert:

A globalizáció kontextusában a plurinacionalitás érinti magát az állam szerkezetét. Ez túlmutat az önrendelkezésem, ami az etnikai-politikai öntudat visszaszerzését jelenti, és az egész állam, a politikacsínálás, a konfliktusfeldolgozás, a képviselő csatornázásának, sőt egy adott gazdasági modell konstituálásának és alkalmazásának módjában való részvétel, újradefiniálás és átalakítás igénye felé halad (Dávalos, 2003, 46. o.).

Itt jelenik meg az alkotmányos rendszer gondolkodásának klasszikus építészeti értelme. E folyamat megértéséhez a szabadság mint hatalom fogalmához fordulunk (Mateo Seco, 1978). Az így értelmezett szabadság azt a korlátlan autonómiát jelenti, amellyel az egyén rendelkezik saját vagy mások élettervének megtervezésében; egy olyan szabadságot, amely - más kifejezéssel élve - alkotó vagy emancipációs hatalomnak tekinthető, vagyis a

teremtés vagy az emancipáció hatalmának.

több kritikus áramlat közös nyelve, vagy
 egyszerre mindkettő. Mindkét esetben a
 szabadság elsődleges célja, hogy a
 szolgálat végét hirdesse; mert nincs más
 hatalomépítés, mint a régi
 megsemmisítése, ami az *eredeti alkotó
 hatalom* gyakorlásának elkerülhetetlen
 következménye. Ahogy Babeuf mutatja: a
 hagyomány már nem létezik, mert eljött az
 idő a szabadság és a boldogság állapotának
 visszahódítására, az emberek jogainak
 visszaszerzésére, és a primitív jog tökéletes
 egyenlőségének helyreállítására. Ezt
 követeli a szegények harca a gazdagok
 ellen.

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy két
 összeegyeztethetetlen alkotmányos
 rendszer áll egymással szemben. Míg az új
 az önmagukat elsődleges hatalomnak
 tekintő személy vagy személyek teljes
 szuverenitására hivatkozik, addig a régi az
 alkotmányos jogrendre épül, amely egy de
 facto hatályon kívül helyezés
 következtében a múlt részévé válik. E
 szuverenitás gyakorlása a szabadság-
 hatalom visszaszerzésének következménye.
 Ez az *eredeti alkotmányozó hatalom*
 gyakorlásának hatása. Nem egyszerűen az
 uralkodó elit hanyatlása, hanem annak a
bouleversement által történő felváltása
 következett be.

Röviden, ez annak a legfelsőbb
 törvényhozói hatalmát mutatja meg, aki
 magát tekinti első és utolsó hatóságnak, és
 minden jogi igény utolsó fellebbezési
 fokának. Ez megkönnyíti az
 alkotmányszöveg hermeneutikai feladatát,
 mert az értelmezési problémák esetén
 általában a *törvény betűjén túl a szellemhez*
 való folyamodás jelenik meg. Ezért
 célszerűbb az *eredeti alkotmányozó
 hatalmat* úgy értelmezni, mint a
 hatalomnak az első jogalkotó által
 meghatározott skála és mérték szerinti
 felépítését. Ez visszavezet minket egy
 alapvető kérdéshez
 Értelmezhető-e az alkotmányos rendszer a
 hatalom földrajzának? Úgy tűnik. A lényeg
 most az, hogy az igenlő válasz olyasmit
 jelent és feltételez, ami túlmutat a
 szokásos politikai-jogi elemzésen.

Forradalmi demokrácia

Mint láttuk, a modern alkotmányok az
 Ancien Régime intézményei - az európai
 monarchiák és a katolikus egyház - elleni
 küzdelmek örökösei, ami az észak-amerikai
 alkotmányosság tanulmányozásával még
 világosabbá válik (Rey Martínez, 2003).

alkotmányokat az uralmi struktúrák megkérdőjelezésének eszközeként tekintik.

európai országok a 19. század második felében. Ezek a körülmények azt mutatják, hogy az alkotmányok általános történelmi kerete, amely a 18. századtól a 19. századig tart, két fontos politikai jelenség - az imperializmus és a gyarmatosítás - kialakulásával párhuzamosan zajlott: az imperializmus és a gyarmatosítás, amelyek központi kérdések a 21. században - a 20. század végén - a latin-amerikai neokonstitucionalizmusnak nevezett latin-amerikai alkotmányosság kialakulásában, amelynek célja a forradalmi liberális alkotmányosság: az alkotmányosság és a demokrácia szimbiózisában kell megtalálni az érkezési pontot, Viciano Pastor és Martínez Dalmau szerint,

(de) a neokonstitucionalizmus egy doktrinális áramlat, az akadémiai elméletalkotás éveinek terméke, míg (...) az új latin-amerikai alkotmányosság egy olyan jelenség, amely a tudományos élet peremén alakult ki, inkább a népi követelések és társadalmi mozgalmak, mint koherens elméleti megközelítések terméke (...) Következésképpen az új alkotmányosságnak nincs kohéziója és artikulációja, mint egy zárt elemzési rendszernek és egy alkotmányos modell javaslatának" (2011, 1. o.). Következésképpen az új alkotmányosságból hiányzik a kohézió és az artikuláció, mint egy alkotmányos modell elemzésének és javaslatának zárt rendszere" (2011, 312. o.). 312).

Ez megfelel Santos (1991) elképzelésének a képviseleti demokrácia válságáról, mivel a képviselet és a képviseltek közötti ~~szűk~~ keretein belül működik, ami ahhoz vezet, hogy az utóbbiak nem azonosulnak az előbbiekkkel, ami az általa "a képviselet patológiájának" nevezett jelenséget jelenti. A szerző szerint ez a demokrácia más formáinak kialakulásához vezet. A demokráciát ezért *radikalizálni* kell.

Ennek az eljárásnak a következő sajátosságai vannak:

- a. Ez egy olyan konfrontációs keretben jelenik meg, amelyben két fő ellenfél van: az ~~imperializmus~~ az amerikai imperializmus és a neoliberais kapitalizmus. De hogy az imperializmus egyetlen államnak tulajdonítható-e, mint ahogyan az Anglia esetében a 19. században történt, vagy pedig egynél több állam által kifejtett tevékenységről van szó, ez egy vitatott kérdés, és e műnek nem célja, hogy választ adjon rá, bár több helyen is utalunk rá. E küzdelem sikere mindenesetre a nemzet és az állam újjáalapításától, valamint a szuverenitás újbóli megszerzésétől függ. Ennek oka az, hogy az új

imperializmus, vagy: i) a jogok, amelyek újra ismertté válnak - Ecuador alkotmánya a jogokról szóló első fejezet 10. cikkében *kifejti, hogy "a természet az alkotmány által elismert jogok alanya"; ii) a láthatóvá tett alanyok - az ecuadori alkotmány harmadik fejezete a személyek és csoportok jogairól szóló, kiemelt figyelmet érdemlő 35. cikkében kimondja, hogy

Az idősek, a gyermekek és a serdülők, a terhes nők, a fogyatékkal élők, a szabadságuktól megfosztott személyek, valamint a katasztrófális vagy nagyon összetett betegségben szenvedők kiemelt és speciális figyelmet kapnak a köz- és a magánszférában. Ugyanilyen kiemelt figyelmet kell fordítani a veszélyeztetett személyekre, a családon belüli és szexuális erőszak, a gyermekbántalmazás, a természeti vagy antropogén katasztrófák áldozataira. Az állam különleges védelmet biztosít a kétszeresen kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek számára.

iii) az államiság meghatározott szintje miatt - a bolíviai alkotmány 9.1. cikke kimondja, hogy az állam alapvető céljai és feladatai közé tartozik az alkotmányban és a törvényekben meghatározottakon túlmenően "egy igazságos és harmonikus társadalom kiépítése, amely a dekolonizáción alapul, diszkrimináció és kizsákmányolás nélkül, teljes társadalmi igazságossággal, a plurinacionális ~~idő~~ megszilárdítása érdekében"; mindenesetre az alkotmányok legitimálják a mélyreható társadalmi változást és megalapozzák a társadalom radikális átalakítását:

Az ellentmondásokban és feszültségekben mutatkoznak meg a kollektivitást sújtó problémák, válnak láthatóvá a problémák megoldására irányuló különböző javaslatok, és magukban az ellentmondások által feltárt konfliktusokban artikulál a társadalom projekteket, szövetségeket és eszközöket a problémák részleges vagy teljes megoldására. A feszültségek és ellentmondások tehát azok a mechanizmusok, amelyeken keresztül a változások megvalósulnak és a társadalom fejlődését elősegítik, és amelyek a népek demokratikus és forradalmi útjának elválaszthatatlan részét képezik (García Linera, 2011, 25. o.).

... (ez) igazolja a demokratikus alkotmányosság forradalmi jellegét, felruházva azt azokkal a jelenlegi mechanizmusokkal, amelyek hasznosabbá tehetik a népek emancipációjában és felemelkedésében.

az alkotmányon keresztül, mint az alkotmányozó hatalom közvetlen felhatalmazásán keresztül, és következésképpen az alkotmányozó hatalom létjogosultságának végső alapját (Viciano Pastor - Martínez Dalmau, 2011, 312. o.).

Ezért ezen alkotmányozó gyűlések számára nem jelent problémát sem az alkotmányreform mikéntje, sem annak korlátai. A jogi pozitívizmussal szemben egy olyan alternatív jog van kialakulóban, amely a társadalom működésének más alapjait igyekszik lefektetni;

- b. Ezek regionális válaszok az alkotmánynak a jogi akadémia védelme alatt készült "misztifikációira" és a helyi elitek imperializmushoz hasonló igényeire. Az eltérés aközött, amit a nemzet az alkotmánnyal el akar érni, és aközött, amit azok akarnak elérni, akik az alkotmány valódi kedvezményezettjei, Lassalle (1997) időszerű megállapításának aktualizálása, miszerint amikor az írott alkotmány nem felel meg a valóságosnak, elkerülhetetlenül kitör a konfliktus, amelyet nem lehet elkerülni, és amely hosszú távon azt eredményezi, hogy az írott alkotmány alárendelődik a valóságos alkotmány nyomásának. Következésképpen,

Az állam további demokratizálására nincs más lehetőség, mint a demokrácia több plurális formájának (közvetlen, képviseleti, közösségi) elismerése és a hatalom területi dekoncentrációja az autonómiák révén (García Linera, 2011, 10. o.).

- c. Kiemelkedik a nem hagyományos politikai szereplők részvétele: az új társadalmi mozgalmak, például az őslakos mozgalmak, a földnélküliek Brazíliában és a zapatisták Mexikóban,

Bolíviában az alkotmányozó folyamat nem az Alkotmányozó Gyűlés augusztus 6-i beiktatásával kezdődött, hanem a kollektív lázadás pillanataiban, a társadalmi mozgósítás különböző ciklusaiban született meg, amelyek önmagukban a politika értelméről szóló vita pillanatai voltak. Ezek voltak a népfelkelés olyan pillanatai, amelyekben a politikai forgatókönyv megváltozott, megteremtve az állam újraalapításának lehetőségfeltételeit (Chávez & Mokrani, 2007, 107. o.).

Az ecuadori és bolíviai alkotmányalkotási folyamatok nem érthetők meg anélkül, hogy ne

vennének figyelembe, hogy az alkotmányozó felek milyen módon

hogy előzetesen a különböző társadalmi mozgalmak (vidéki és városi, szakszervezeti és közösségi, szomszédsági és ágazati, városi női, paraszti és őslakos női, környezetvédelmi stb. mozgalmak) a *hatalom leváltását célzó erőként* tudtak érvényesülni (Wilhelmi, 2012, 99. o.).

E tevékenységből a jog megalkotásának egy alternatív módja rajzolódik ki. Megszilárdít egy olyan perspektívát, amelynek célja a tág értelemben vett európai kultúra, valamint a nem európaiakkal kapcsolatos sztereotípiák és marginalizáció lebontása. Egy olyan *episztemológiai szakadás* kerül külsőleg megjelenítésre, amely magában foglalja az emlékezetet, a szubjektivitást és a kulturális változót, hogy lerombolja a modernitás egyetlen létjogosultságát.

Comanducci (2002) szerint az alkotmányosság tágabb értelemben az az ideológia, amely a hatalom korlátozása és az önkényuralom megakadályozása érdekében alkotmány létrehozását követeli, és erős értelmet nyer, amikor az alkotmányra az alapvető jogok és szabadságok garantálása érdekében van szükség az államhatalommal szemben. A latin-amerikai neokonstitucionalizmussal az a probléma, hogy az alkotmányok, amelyek a termékei, az államon kívüli hatalmakkal való szembenézésre és azok korlátozására születtek, és így az állam nagyobb hatalommal való felruházására összpontosítanak. Bizonyos értelemben szembemennek a Comanducci-féle elképzelésekkel. Ez teszi a két nézetet riválissá, mert ami bennük megnyilvánul:

Az alkotmányt az alkotmányozó hatalom demokratikusan legitimált, teljes mértékben normatív alkotmányként értelmezik, amelynek célja a népek (alkotmányozó) hatalmának felhasználásában kifejezett akaratának megvalósítása. Ebből a szempontból az alkotmány mint korlátozó (alkotmányozó) hatalom fogalma meghaladható, és előrelépés történik az alkotmány mint demokratikus formula meghatározásában, amelyben az alkotmányozó hatalom kifejezi akaratát (Viciano Pastor & Martínez Dalmau, 2011, 310. o.).

Ezért a cél egy olyan demokratikus formula létrehozása, amelyben az *eredeti alkotóerő* kifejezi akaratát. Így az ecuadori alkotmány

1. cikke kimondja: "A szuverenitás a népé, amelynek akarata a hatalom alapja, és a közhatalom szervei és az alkotmányban előírt közvetlen részvételi formák révén gyakorolják". Érthető tehát, hogy az új alkotmányok az új alkotmány feltételeinek gyümölcsei.

Ez egy utalás a forradalomra, amely hangsúlyozza a forradalom és az *eredeti alkotmányozó hatalom* közötti kapcsolatot, amely Jeffersonban és Robespierre-ben nyilvánul meg, és amely tükröződik ezekben az új latin-amerikai alkotmányokban. Ennek a hivatkozásnak jelentős következményei vannak.

Robespierre szerint a törvények értéktelenek, ha az elnyomás eszközei. García Linera ebben a gondolatmenetben azt írja, hogy Bolíviában:

Az államot mindig is úgy tekintették és használták, mint egy kisebbségi társadalmi blokk eszközét, hogy a társadalmi többségre ráerőszakolja, uralja, kirekessze és megfékezze azt. Ezért mondhatjuk, hogy az uralkodó osztályok "instrumentális" elképzeléssel rendelkeztek az államról, és soha nem voltak képesek történelmi hegemoniát kiépíteni" (2010, 11. o.).

Mi történt ezekben az országokban?

Az őslakos-plebejus hatalmi tömb e győzelmeiben az a döntő, hogy ezek nem jelentették a korábbi domináns osztályoknak az államból, a gazdaságból vagy a politikából való anyagi kirekesztését; ez megtörténhetett volna, figyelembe véve a szeparatista és erőszakos puccsforgatókönyvet, amelyet az államhatalomból kiszorult osztályok egy aktív része választott. Ez azonban a kisebbségekkel szemben reprodukálta volna azt a kirekesztő és államon kívüli fellépést, amelynek korábban a többségek voltak kitéve, ismét lehetetlenné téve az *állam szerves optimumának* egyenlővé tételét, és ami még rosszabb, az őslakos-népi osztályok *történelmi hegemoniájának* lehetőségét (García Linera, 2010, 14. o.).

Ahogy Jefferson (2009) egyszer egy Madisonhoz írt levelében kifejtette, a forradalom alkotó hatalmának engednie kell az alkotmányos hatalomnak, és az időszakos forradalmakra a társadalom érdekében szükség van,

Állítom, hogy egy kis lázadás néha-néha jó dolog, ugyanolyan szükséges a politikai világban, mint a viharok a fizikai világban. A sikertelen lázadások valójában

Az a tény, hogy a kormány képes volt megállapítani a jogokat az érintettek számára. Ezt a valóságot figyelve a becsületes republikánus kormányzóknak nagyon visszafogottan kell büntetniük a lázadásokat, ugyanakkor nem túlságosan. Ez a jó kormányzati egészséghez szükséges gyógyszer (2009, 80. o.).

A forradalom révén a nép kifejezi szuverenitását, és ezzel szemben sem a törvények, sem a szabadságellenes érvek nem érvényesek, a népnek önmagát kell megmentenie. A probléma azonban - ha ez elkerülhetetlennek mondható - az, hogy a polgári választók nagyrészt maguknak akarják megtartani a forradalom gyümölcseit (Bouloiseau, 1961). Ahhoz tehát, hogy az Alkotmány ne legyen szerep, az *eredeti alkotmányozó hatalom* gyakorlásának a lehető legszélesebb körűnek kell lennie, hogy a jövőbeni alkotmányozó hatalmak téren és időn túli jogként konstituálódjon. Ezért mondja az 1793-as francia alkotmány 35. cikke, hogy amikor a kormány megsérti a nép jogait, a nép és annak minden része számára a felkelés a legszentebb jog és a legszükségesebb kötelesség. Ez a nép vagy a nemzet által birtokolt szabadság-hatalom eredménye, amelyet nem veszít el azáltal, hogy alkotmányt adott magának.

További információ az eredeti alkotóelemekről

Az *eredeti alkotmányozó hatalom* gyakorlásával kapcsolatos egyik komoly probléma az, hogy vannak-e korlátai. Oyarte Martínez (1998) nyomán itt két lényeges pont van: a) lehetséges-e bizonyos korlátozásokat megállapítani, és b) ha igen, kikre vonatkozhatnak ezek a korlátozások.

Először is, ha a latin-amerikai neokonstitucionalizmus célja az állam újjáalapítása, akkor nincs helye annak, hogy egy ilyen feladatnak előzetes korlátokat szabjunk. Ennek fontosságát az alkotmány teljes reformját engedélyező normák mutatják.

Ezen a ponton az új alkotmányok megoszlanak a reformok terjedelmét illetően. A bolíviai alkotmány 411. cikke e tekintetben kimondja:

I. Az Alkotmány teljes reformja, illetve az, amely érinti az Alkotmány alapvető alapjait, a jogokat, kötelességeket és garanciákat, illetve az Alkotmány elsőbbségét és reformját, a következők révén történik meg

egy eredeti, plenáris alkotmányozó gyűlés, amelyet a népakarat népszavazás útján aktivál (...) A reform érvényességéhez egy jóváhagyó alkotmányozó népszavazás szükséges.

Ezt a cikket a Művészetekkel kell összefüggésbe hozni. 13.I. II. és 410.II., amelyek közül az első így szól:

I. Az Alkotmány által elismert jogok sérthetetlenek, egyetemesek, egymástól függőek, oszthatatlanok és progresszívek. Az államnak kötelessége ezeket előmozdítani, védeni és tiszteletben tartani. II. Az ebben az Alkotmányban kinyilvánított jogok nem értelmezhetők más, nem kimondott jogok tagadásaként (...) IV. A többnemzetiségű törvényhozó gyűlés által ratifikált nemzetközi szerződések és egyezmények, amelyek elismerik az emberi jogokat és tiltják azok korlátozását a rendkívüli állapotokban, a belső rendben (...) irányadóak.

II. a következőket állapítja meg:

Az alkotmány a bolíviai jogrendszer legfőbb normája, és minden más normatív rendelkezéssel szemben elsőbbséget élvez. Az alkotmányossági blokkot az ország által ratifikált nemzetközi szerződések és emberi jogi egyezmények, valamint a közösségi jog normái alkotják.

Bár elismerik a teljes reform lehetőségét "az alkotmány alapvető alapjait, jogait, kötelességeit és garanciáit, illetve az alkotmány elsőbbségét és reformját" illetően, nem tűnik lehetségesnek figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy vannak az alkotmány által elismert sérthetetlen, egyetemes, egymástól függő, oszthatatlan és progresszív jogok, amelyeket az államnak támogatnia, védenie és tiszteletben tartania kell. Következésképpen a teljes forma nem válik azzá, magának az Alkotmánynak a rendelkezései miatt, de azért is, mert nagyon erős utalást tartalmaz azokra a jogokra, amelyek természetesnek nevezhetők, ezért van egy bizonyos jogi-naturalista alapra való hivatkozás. Mint látható, ez a kérdés több vitát is kiváltott.

Az ecuadori alkotmány 441. cikke kimondja, hogy:

Az Alkotmány egy vagy több cikkének olyan módosítását, amely nem változtatja meg az Alkotmány alapvető szerkezetét, illetve az állam jellegét és alkotóelemeit, nem állapít meg jog- és garanciakorlátozásokat, illetve nem módosítja az Alkotmány reformjának eljárását, a következők szerint kell végrehajtani: 1. a köztársasági elnök által kért népszavazás útján, vagy a választói névjegyzékben szereplő személyek legalább nyolc százalékának támogatásával.

2. A reformot csak akkor hagyják jóvá, ha az a nemzetgyűlés tagjainak legalább egyharmadának kezdeményezésére (...) A reformot csak akkor hagyják jóvá, ha az a nemzetgyűlés tagjainak kétharmadának támogatását elnyeri.

Ezt a cikket meg kell egyezni az alkotmányos garanciáknak megfelelő III. cím első fejezetének 84. cikkével, amely kimondja, hogy "... Az Alkotmány, a törvények, más jogi normák vagy a közhatalom aktusai semmilyen esetben sem sérthetik az Alkotmány által elismert jogokat".

Ez a szöveg nem vállalja a bolíviai alkotmány problémáját, hogy teljes reformról beszéljen, és inkább engedélyezi "az alkotmány egy vagy több cikkének módosítását, amely nem változtatja meg az alkotmány alapvető szerkezetét, vagy az állam jellegét és alkotóelemeit, nem állapít meg korlátozásokat a jogok és garanciák tekintetében", így biztosítva az alapvető jogok érvényességét.

Végül a venezuelai alkotmány 342. és 347. cikke a következőket mondja ki: "342. cikk. Az alkotmányreform célja az alkotmány részleges felülvizsgálata és egy vagy több olyan normájának a helyettesítése, amely nem változtatja meg az alkotmány szövegének szerkezetét és alapelveit (...) " és "347. cikk. Venezuela népe az eredeti alkotmányozó hatalom letéteményese. E hatáskörük gyakorlása során összehívhatják az Alkotmányozó Nemzetgyűlést az állam átalakítása, új jogrend megteremtése és új alkotmány kidolgozása céljából". Ez a szöveg a 350. cikkhez kapcsolódik, amely kimondja, hogy "Venezuela népe, hűen köztársasági hagyományaihoz, a függetlenségért, a békéért és a szabadságért folytatott küzdelméhez, figyelmen kívül hagy minden olyan rendszert, jogszabályt vagy hatóságot, amely ellentétes a demokratikus értékekkel, elvekkkel és garanciákkal, vagy aláássa az emberi jogokat". Következésképpen, ha lehetőség van arra, hogy

A reform megáll a demokratikus értékek, elvek és garanciák mellett, és megtiltja az emberi jogok aláadását.

KÖVETKEZTETÉ SEK

Röviden, ezek az alkotmányok elismerik a reformjukat, de nem zárkoznak el attól a lehetőségtől, hogy ez az emberi jogok figyelmen kívül hagyásához vezethet; Bolívia esetében nem érdekli a teljes reform lehetősége, mert az emberi jogok védelmére hivatkozó nemzetközi dokumentumok súlya erős korlátot jelent az állam gyarmatosításának folyamatában, amely az új alkotmányok megalkotását megelőző lépés. Ezért az ecuadori alkotmány 10. cikke kimondja, hogy "az egyének, közösségek, népek, nemzetiségek és kollektívák az alkotmányban és a nemzetközi okmányokban garantált jogok birtokosai és élvezői". Ugyanezen alkotmány 11. cikkének (7) bekezdése pedig kimondja, hogy:

Az Alkotmányban és a nemzetközi emberi jogi okmányokban megállapított jogok és garanciák elismerése nem zárja ki az egyének, közösségek, népek és nemzetiségek méltóságából eredő egyéb jogokat, amelyek szükségesek a teljes körű fejlődésükhöz.

A bolíviai alkotmány 13. cikke kimondja:

I. Az Alkotmány által elismert jogok sérthetetlenek, egyetemesek, egymástól függőek, oszthatatlanok és progresszívek. Az államnak kötelessége ezeket előmozdítani, védeni és tiszteletben tartani. II. Az ebben az Alkotmányban kinyilvánított jogok nem értelmezhetők úgy, hogy más, nem kimondott jogokat tagadnának. III. A jogok ezen Alkotmányban megállapított osztályozása nem állít fel hierarchiát vagy egyes jogok felsőbbrendűségét másokkal szemben. IV. A többnemzetiségű törvényhozó gyűlés által ratifikált nemzetközi szerződések és egyezmények, amelyek elismerik az emberi jogokat és tiltják azok korlátozását a rendkívüli állapotokban, a belső rendben irányadóak. A jogokat és kötelességeket a

Ezt az alkotmányt a Bolívia által ratifikált nemzetközi emberi jogi szerződésekkel összhangban kell értelmezni.

Ugyanígy a venezuelai alkotmány 19. cikke.

Ez nem von le semmit abból a tényből, hogy a modern alkotmányok forradalmi tényen alapulnak, és hogy egy másik társadalom, egy másik politikai-jogi rendszer létrehozására törekcsenek. Bár az *eredeti alkotóerőnek nem lehetnek* korlátai, az *elszegényítő erők* működésének vannak korlátai. Ez látható például a zapatizmus átalakulásában, amely katonai projektből politikai harccá vált, egy olyan folyamatban, amelyben vezetőit maguk az őslakosok és az ellenállás kultúrája vezette, hogy megvédjenek és felépítsenek egy olyan projektet, amely az őslakosok jogaira, részvételükre és képviselőikre összpontosít, egy olyan projektet, amely viszont egy olyan demokráciára való áttérés általános követelésébe illeszkedik, amely az őslakosokat teljes jogú politikai szereplőként foglalja magában (González Ca- sanova, 2001). Bár az *eredeti alkotmányozó hatalom* abszolút hatalomként nyilvánul meg, nem irányulhat e szuverenitás birtokosa, a nép ellen.

Oyarte Martínez (1998) számára a népszuverenitás teljesen elfogadott elv. Ezért ez egy korlátozott hatalom, akárcsak a *származtatott alkotmányozó hatalom*, bár más okból. Magától értetődik, hogy a lázadáshoz való folyamodás továbbra is látens marad azon jogok visszaszerzése érdekében, amelyeket az alkotmányos hatalom indokolatlanul korlátozhat (az 1793. évi francia alkotmány 33. és 35. cikke), amely jogot más népek javára az alkotmány 416. 8. cikke biztosítja. 416. Az ecuadori alkotmány 8. cikke, amely "Elítéli az imperializmus, a gyarmatosítás és az újkolonializmus minden formáját, és elismeri a népek jogát az ellenállásra és az elnyomás minden formája alóli felszabadulásra" (ugyanebben az értelemben a 255. cikk.II.2. pontja), mert az alkotmányt nem azért hozták létre, hogy megvédje az alkotmányt megsemmisíteni akaró zsarnokok cselszövéseit, ahogy Robespierre megjegyzi.

Végezetül érdemes megemlíteni egy új kérdést, amelyet ezek az alkotmányok vetettek fel: a területi szuverenitásuk védelmének gyakorlásának módját, amelyet a külföldi katonai támaszpontok létesítésének alkotmányos tilalmán keresztül külsődlegesvé tettek. Ezt az alkotmányos szövegek határozottan kimondják. Az ecuadori alkotmány 5. cikke kimondja, hogy "Ecuador a béke területe. Külföldi katonai bázisok vagy katonai célú külföldi létesítmények létesítése nem megengedett. Tilos a nemzeti katonai bázisok átengedése külföldi fegyveres vagy biztonsági erőknek" (a bolíviai alkotmány 10. cikke és a venezuelai alkotmány 13. cikke hasonló). Ez komoly akadálya annak, hogy a területet bármilyen katonai művelet bázisaként használják. Ez a tér védelme szokatlan más alkotmányokban (ez összhangban van Bolívia Csendes-óceánhoz való hozzáférési igényével a 267. cikkben). Ennek egyik következménye, hogy elítéli az államoknak a mások belügyeibe való beavatkozását és a katonai beavatkozás minden formáját.

beavatkozás, legyen az fegyveres behatolás, agresszió, megszállás, gazdasági vagy katonai blokádnak (ugyanezen alkotmány 416. cikke). Ez a bizonyíték a szuverenitás *territorializálódásának* folyamatára, amelyet ezek az alkotmányok mutatnak, szemben az ellentétes folyamattal, amelyet a kapitalizmus ajánl.

Összefoglalva, a latin-amerikai neokonstitucionalizmusban az *eredeti alkotmányozó hatalom* megformálásában egy ideológiai vonalat lehet találni a francia forradalom radikális álláspontjai között. Mindkettő ugyanazzal a problémával és megoldással szembesül: a társadalom teljes átrendezésének szükségességével, ami az eredeti gyülekezeti jelleg fokozatos gyengüléséhez és a végrehajtó hatalom megerősödéséhez vezet. Ez történik a franciaországi Comité de Salvation létrehozásával, valamint az elnöki újraválasztásra való törekvéssel és a végrehajtó hatalom nagyobb hatáskörökkel való felruházásával a kortárs latin-amerikai alkotmányos gyakorlatban, bár ez nem kizárólagos. Ez azért történik, mert elfelejtik, hogy az *eredeti alkotmányozó hatalom* gyakorlásához a hatalom egységére van szükség. Minden *eredeti alkotó hatalom*, amely hű akar maradni az alapjaihoz és a struktúrájához, szembesül ezzel a kihívással.

BIBLIOGRÁFIAI HIVATKOZÁSOK

- Attard, M. E. (2012). Az alkotmányosság utolsó nemzedéke: Interkulturális dekolonizációs pluralizmus és annak hatóköre Bolívia többnemzetiségű államában. *Lex Social, Revista Jurídica de los Derechos Sociales*, 2. kötet, 133-162. o., pp. 133-162.
- Bouloiseau, M. (1961). *Robespierre*. Buenos Aires: Compañía General Fabril Editora.
- Carpentier, A. (1978). *El reino de este mundo* (7. kiadás). Barcelona: Seix Barral.
- Cave, A. A. (1988). Kánaániták az ígéret földjén: Az amerikai indiánok és a birodalom gondviseléselmélete. *American Indian Quarterly*, 12. évfolyam, (4. szám), 277-297. o.
- Chávez, P. & Mokrani, D. (2007). Társadalmi mozgalmak az Alkotmányozó Gyűlésben. Towards the reconfiguration of politics, *OSAL, Revision of the Social Observatory of Latin America*, vol. 8 (Nº22), pp.107-117.
- Chevallier, J. J. (1979). *A nagy politikai szövegek. Machiavellitől napjainkig* (7. kiadás 2. utánnomás). Madrid: Aguilar.
- Comanducci, P. (2002). A (neo)alkotmányosság formái: egy metaforikus elemzés. *Isonomia*, 16. kötet, 89-112. o.
- Franciaország alkotmánya. 1973. június 24. Újra gyógyítva 2012. augusztus 16-án a http://www.diputados.gob.mx/biblioteca/bibdig/const_mex/const_fra.pdf
- A Venezuelai Bolívari Köztársaság Alkotmánya az 1. számú módosítással. Kétezer-kilenc február 15. A függetlenség 198., a föderáció 149. és a bolívari forradalom 11. éve. Letöltve: 2012. augusztus 16. <http://gebolivar.ebolivar.gov.ve/gebolivar/documentos/General/DocumentacionRequerida.pdf>.
- Az Ecuadori Köztársaság alkotmánya. 2008. július 24. Letöltve: 2012. augusztus 16. http://www.asambleanacional.gov.ec/documentos/constitucion_de_bolsillo.pdf
- Bolívia Többnemzetiségű Állam politikai alkotmánya. 2008 októbere. Letöltve: 2012. augusztus 16. <http://www.presidencia.gob.bo/documentos/publicaciones/constitucion.pdf>
- Dávalos, P. (2003). Plurinacionalitás és politikai hatalom az ecuadori őslakos mozgalomban. *OSAL, Revista del Observatorio Social de América Latina* (Nº 9), pp. 43-50.
- De Jouvenel, B. (1977). *A modern állam eredete. Historia de las ideas políticas del siglo XIX*, Prologue A. Fontán Pérez. Madrid: Magisterio Español.
- Doumergue, E. (1983). Az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatának történelmi eredete. In Gómez, Y (szerk.), *Anuario de Derechos Humanos* (pp. 147-201). Madrid: Jogi Kar. Complutense Egyetem.
- García, L. Á. (2009). *La potencia plebeya. Acción colectiva e identidades indígenas, obreras y populares en Bolivia. P. Stefanoni antológiája és előadása*. Bogotá: Siglo del Hombre és CLACSO.
- García, L. Á. (2010). A látszólagos államtól az integrális államig. In *Miradas: Nuevo Texto Constitucional*. La Paz: International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA) & Vicepresidencia del Estado Plurinacional de Bolivia & Universidad Mayor de San Andrés.
- García, L. Á. (2011). *A forradalom kreatív feszültségei. A változás folyamatának ötödik szakasza*. La Paz, Vicepresidencia del Estado Plurinacional & Presidencia de la Asamblea Legislativa Plurinacional.
- Godechot, J. (1964). *La pensée révolutionnaire en France et en Europe 1780-1799*. Párizs: Armand Colin.
- Godechot, J. (1995). *Les Constitutions de la France depuis 1789*. Párizs: Flammarion.
- González, C. P. (2001). A 21. század zapatistái. *OSAL, Revista del Observatorio Social de América Latina*, pp. 5-26. Letöltve 2012. október 7-én a következő címen: <http://biblioteca.clacso.edu.ar/ar/libros/coedicion/casanova/12.pdf>.
- Hobbes, T. (1997). *Leviatán: az egyházi és polgári nemzetközösség tárgyról, formájáról és hatalmáról*. Szerkesztette M. Oakeshott, R. S. Peters bevezetőjével. New York: Touchstone.

- Lassalle, F. (1997). *Mi az alkotmány?* Bevezetés: F. Mehring (2. kiadás) Santa Fe de Bogotá: Temis. Monografías Jurídicas.
- Lefort, C. (1988): *Marad-e a teológiai-politikai?* Buenos Aires: Hachette.
- Lenski, G. (1970). *Hatalom és kiváltságok. Teoría de la estra- tificación social.* Buenos Aires: Paidós.
- Macas, L. (2005). La necesidad política de una reconstrucción epistémica de los saberes ancestrales (pp. 35-42). In *Pueblos indígenas, estado y democracia.* Buenos Aires. CLAC- SO. Letöltve 2012. október 7-én a <http://bibliotecavirtual.clacso.org.ar/clacso/gt/20101026124724/3Macas.pdf> címen.
- Mansilla, H. C. F. (1999). Identidades colectivas y proceso de modernización. Los indígenas, el Estado y los cambios contemporáneos en el caso boliviano. *CUYO, Anuario de Filosofía Argentina y Americana*, vol. 16, pp. 11-38.
- Martins, P. H. (2009). Reterritorialización, új társadalmi és kulturális mozgalmak és részvételi demokrácia Latin-Amerikában. *Convergencia, Revista de Ciencias Sociales*, vol. 51, pp. 17-44.
- Mateo Seco, L. F. (1978). *Luther Márton. Sobre la liber- tad esclava.* Madrid: Magisterio Español.
- Mathiez, A. (1989). *Robespierre, a megvesztegethetetlen. Történelmi tanulmányok.* Fordítás és előszó: J. C. Martell. Montevideo: Ediciones del Nuevo Mundo.
- Mazauric, C. (1970). *Babeuf. Realizmus és utópia a francia forradalomban.* Bevezetés és jegyzetek C. Mazauric. Barcelona: Península.
- Oyarte, M. R. (1998). Límite y limitaciones al poder constituyente. *Revista Chilena de Derecho*, (különszám), pp. 65-84.
- Parrington, V. L. (1941). *Az eszmék fejlődése az Egyesült Államokban, T. 1, Gyarmati eszmék: 1620-tól 1800-ig.* New York: Inter-American Library.
- Prieto, O. E. (2001). *Reflexiones en Torno al "Mandar Obedeciendo" Neozapatista.* Presented at V Congreso Nacional de Ciencia Política, SAAP. s. I. Retrieved February 8, 2013 at <http://www.saap.org.ar/esp/docs-congresos/congresos-saap/v/docs/ansaldi/osvaldo-prieto.pdf>
- Retamozo, M. (2011). Politikai szubjektumok: elmélet és epizodológia. Párbeszéd a diszkurzuselmélet, a (re)konstruktivizmus és a filozófia között. felszabadítás latin-amerikai perspektívában. *CIENCIA ergo sum*, 18-1, Universidad Autónoma del Estado de México, 81-89. Letöltve 2012. október 7-én a <http://www.redalyc.org/pdf/104/104/10416528011.pdf> címen.
- Rey, M. F. (2003). *La ética protestante y el espíritu del constitucionalismo. La impronta calvinista del constitucionalismo norteamericano, Előadás: L. Borda Villar.* Bogotá: Universidad Externado de Colombia.
- Santos, B. de S. (1991). A társadalmi reprezentációk szimbolikus kartográfiája. Prolegomena to a Postmodern Conception of Law, *Nueva Sociedad*, vol. 116, pp. 18-38.
- Stefanoni, P. (2006). Az őslakos nacionalizmus a hatalomban. *OSAL, Revista del Observatorio Social de América Latina*, 6. kötet (19. szám), 37-44. o.
- Thomas, J. *A függetlenségi nyilatkozat* (2009). Bevezető: M. Hardt. Kiegészítő anyag G. Kindervater tollából. J. Ventura López fordítása. Madrid: Akal.
- Viciano, P. R. & Martínez, D. R. (2011). Fundamentos Teóricos y Prácticos del Nuevo Constituciona- lismo Latinoamericano. *Gaceta Constitucional* (48. szám), 307-328. o.
- Walsh, C. (2006). Interculturalidad y (de)colonialidad: diferencia y nación de otro modo (Interkulturalitás és (de)gyarmatosítás: másság és nemzet másképp) (pp. 27- 43). In *Livro da Academia da Latinidade. s. I. 3ª Revisão.* Retrieved 4 September 2012 from <http://www.ram-wan.net/restrepo/decolonial/18-walsh interculturalidad%20y%20decolonialidad.pdf>
- Walter, G. (1936). *Robespierre. La montée vers le pouvoir (1789-1791).* Párizs: Gallimard.
- Weil, E., Strauss, L. & Poulat, É. (1987). *Vallás és politika.* Buenos Aires: Hachette.
- Wilhelmi, M. A. (2012). A demokratikus alkotmányozó hatalom új fejleményei: tanulságok délről (pp. 97-129). In M. A. Wilhelmi (szerk.), *Por una Asamblea Constituyente. A válság demokratikus megoldása.* Madrid: Sequitur & Fundación Ceps & "Democracia" Inter-University Research Group on Constituent Power and New Constitutionalism. Letöltve: 2012. augusztus 18. <http://www.rebelion.org/docs/147698.pdf>

